

Õiguse õppekavagrupi doktoriõppe hindamisotsus Tartu Ülikool

26/02/2019

**Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri
kõrghariduse hindamisnõukogu otsustas kinnitada
hindamiskomisjoni aruande ja viia järgmine Tartu Ülikooli
õiguse õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedihindamine läbi
seitsme aasta pärast**

Lähtuvalt ülikooliseaduse § 10 lg-s 4 ja Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri põhimääruse punktidest 3.7.3 ja 3.7.1 tuleneva volituse põhjal kehtestatud dokumendi "Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine" punktist 40.1 sedastab Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kõrghariduse hindamisnõukogu (edaspidi Nõukogu) järgmist:

1. Tartu Ülikool kooskõlastas EKKAga õppekavagrupi kvaliteedihindamise aja 6.10.2017.
2. EKKA juhataja kinnitas 23.08.2018 korraldusega EBSi, Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli õiguse ning äriduse ja halduse (koos majandusega) õppekavagruppide doktoriõppe kvaliteedihindamise komisjoni (edaspidi komisjon) koosseisus

Roger Levy (chairman)	Professor, London School of Economics, Ühendkuningriigid
Andrew Clark	Professor, Paris School of Economics, Prantsusmaa
Aalt Willem Heringa	Professor, Maastricht University, Holland
Per Læg Reid	Professor, University of Bergen, Norra
Maris Moks	Doktorant, Hertie School of Governance, Saksamaa
Janek Uiboupin	Juhatuseliige, Coop Pank AS, Eesti

3. Tartu Ülikool esitas õiguse õppekavagrupis hindamisele järgmise doktoriõppekava:
Õigusteadus

4. Tartu Ülikool esitas eneseanalüüsi aruande EKKA büroole 12.07.2018, mille hindamiskoordinaator saatis komisjonile 13.08.2018.
5. Hindamiskülastus Tartu Ülikoolis toimus 16-17.10.2018.
6. Komisjon saatis hindamisaruande projekti EKKA büroole 21.11.2018, mille EKKA edastas kõrgkoolile kommenteerimiseks 21.11.2018 ja millele Tartu Ülikool esitas vastuse 7.12.2018.
7. Komisjon esitas lõpliku hindamisaruande EKKA büroole 11.12.2018. Hindamisaruanne on otsuse lahutamatu osa. Aruanne on kättesaadav EKKA koduleheküljel.
8. Lõpliku hindamisaruande ja eneseanalüüsi aruande edastas Nõukogu sekretär Nõukogu liikmetele 14.02.2019.
9. Nõukogu arutas saadud dokumente 26.02.2019 istungil 8 liikme osalusel ning otsustas tuua hindamisaruandest välja järgmised Tartu Ülikooli õiguse õppekavagrupi doktoriõpet puudutavad tugevused, soovitused ning parendusvaldkonnad.

Komisjon tõi nii EBSi, Tartu Ülikooli kui Tallinna Tehnikaülikooli ärinduse ja halduse (koos majandusega) ja õiguse õppekavagrupide puhul välja järgmised läbivad parendusvaldkonnad ja soovitused:

- 1) Nendel juhtudel, kus doktoriõppekavaga seotud teadustegevuseks on olemas uurimistoetused, on doktorantide uurimisteemad kitsamad ning uurimistöö väljunditele/publikatsioonidele esitatavad nõuded seotud uurimistoetuste rahastamise tingimustega. Teistel juhtudel – kus uurimistoetused puuduvad ning teadustegevus on pigem reaktiivse iseloomuga ning doktorandid määratlevad uurimisprobleemid ise lähtuvalt oma eelistustest, puudub teadustegevusel fookus. Seetõttu esineb doktoriõppekavade sisus ka palju variatiivsust ning puudub selge akadeemiline profiil või suunitlus.
- 2) Koostöö ülikoolide erinevate struktuuriüksuste sees ja vahel ning ka ülikoolidevaheline koostöö jätab soovida. Koostööd ei soosi konkurents teadusraha saamisele ning kõrgelt kvalifitseeritud juhendajate ja vastuvõetavate doktorantide vähenenud arv. Häid näiteid koostööst on väga vähe.
- 3) Suur osa üliõpilasi ei näe doktorikraadil väärtust väljaspool akadeemilist karjääri. Tööstusdoktorantuuri ei ole seni edukalt käivitunud.
- 4) Kuigi täiskoormusel üliõpilased hindavad lisarahastust kõrgelt, ei leia nad siiski, et 660€+400€ on piisav äraelamiseks, mistõttu paljud neist käivad õpingute kõrvalt tööl, mõnel neist on lausa mitu töökohta. Uus doktorantide vastuvõtu ja rahastuse süsteem pigem välistab osakoormusega doktorantuuri võimaluse. Arvestades, et doktorantide arv on väike ja kodumaiste talentide arv on madal, peab see olema kohandatud ka osakoormusega doktoriõppe jaoks. Selles kontekstis peaksid uued uurimistaotlused sisaldama võimalust nii täis- kui osakoormusega doktorantide rahastamiseks.
- 5) Enamus õpirännetest on eelkõige lühiajalised ning osakoormusel õppivate üliõpilaste jaoks on õpirände võimalused tihti olematud. Eesti doktorantidele, kellest suur osa õpib *de facto* osakoormusel ning kellel on ka muid kohustusi peale õppimise, on see probleemiks. Vaja on arendada uusi võimalusi doktorantide pikemaajaliseks rahvusvaheliseks mobiilsuseks. Näiteks oleks vaja tugevdada sellekohaseid nõudeid ning rahalisi stiimuleid.
- 6) Juhendamispädevus ning hindamisprotsessid on väga erinevad. Näiteks ei ole kõigil üliõpilastel kaasjuhendajat. Mõned juhendajad kohtuvad oma üliõpilastega kord nädalas, mõned kord kuus või kaks korda aastas. Kui välja arvata igaaastased atesteerimised, puuduvad ühtsed

juhendamisel standardid. Kaasjuhendamise nõue peaks kehtima kõikidele üliõpilastele. Ülikoolid peaksid olema aktiivsemad juhendajate oskuste arendamisel. Aktiivsete teadlaste kaasamine juhendajatena peaks olema suurem prioriteet.

- 7) Kolme publikatsiooni või monograafia vahelise valiku osas soovib komisjon anda tulevastele doktorandidele võimalus valida võrdselt mõlema alternatiivi vahel. Doktorandid, kes on otsustanud kolme publikatsiooni kasuks, peaksid olema vähemalt ühe artikli ainuautorid ning juhendaja ei tohiks olla kaasautoriks rohkem kui ühel artiklil. Artiklid/monograafiad peaksid täitma eelretsenseeritud teadusartikli nõudeid, kuid ei peaks komisjoni hinnangul olema tingimata avaldatud enne doktoritöö esitamist.
- 8) Kõigi õppekavade puhul tuleb välja arendada ja määratleda doktoriõppe tulemusnäitajad ning nende täitmist regulaarselt jälgida. Välja tuleks töötada vähemalt vastuvõtu-, edasijõudmise- ja lõpetamisalased ning doktorandide rahulolu ja rahvusvahelise mobiilsusega seotud sihid, samuti teadustöö tasemenäitajad ja juhendamistandardid. Selgelt tuleks määratleda juhendaja töökoormus ning sihid juhendamiselaste pädevuste arendamiseks. Ülikoolide tegevuskavad tuleb siduda nende indikaatorite ja eesmärkidega. Sihtide saavutamiseks tuleb seada SMART eesmärgid ning lõimida need tegevuskavadesse.
- 9) Kuna kriitilise massi saavutamine on väljakutse enamikes valdkondades, tuleks Majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikooli tugevdada ning kaasata sinna uurimisrühmasid, et edendada suuremat koostööd akadeemiliste üksuste ja ülikoolide vahel.
- 10) Kuna eelkaitsmistel on väga suur roll, tuleks ka neisse kaasata kaks ülikoolivälist hindajat. Samu opponente võib loomulikult kasutada ka ametliku kaitsmise raames.

Komisjon tõi Tartu Ülikooli õigusteaduse ja majandusteaduse doktorikavade puhul välja järgmised läbivad tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitused:

Tugevused

- 1) Ülikooli tasandil on paika pandud laialdane tulemusnäitajate süsteem, mis võimaldab kavandada teaduskondade arengut ning mida kasutatakse muuhulgas ka doktoriõppe kohtade jagamisel.
- 2) Doktorantide mobiilsuseks on loodud laialdased hästi rahastatud võimalused.
- 3) Doktorantide õpikogemust analüüsitakse süvitsi ning ei kardeta käsitleda keerulisi küsimusi.
- 4) Ülikooli poolt on tagatud täiendav 400-eurone sissetulek kõigile täiskoormusega doktorantidele.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Juhendamise kvaliteet on ebaühtlane. Sellele viitab ka 2016. aastal sotsiaalteaduskonnas läbi viidud doktorantide küsitlus. Tervitatavad on olukorra parandamiseks astunud sammud: atesteerimist viiakse läbi kaks korda aastas, soodustatakse kaasjuhendamist.
- 2) Sotsiaalteaduskonnas on doktoriõppe efektiivsuse näitajad madalaimad ülikoolis. Vajalikud on edasised meetmed lõpetamise efektiivsuse tõstmiseks. Selleks tuleks seada selged sihid, nt parandada kolme aasta jooksul väljalangevuse ja lõpetamise suhtarvu 2:1-lt 1:1-le.
- 3) Fundamentaalseks probleemiks on doktoriõppe jaoks vajaliku kriitilise massi saavutamine ja hoidmine. Vajalik on suurem interdistsiplinaarsus ja koostöö ülikoolisiselt, teiste Eesti ja muu maailma ülikoolidega, mis võimaldaks ka saada enam grante ja soodustada innovatiivset teadustööd.

Komisjon tõi Tartu Ülikooli õigusteaduse õppekava puhul välja järgmised tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitused:

Tugevused

- 1) Õppekavasse ja selle arendusse on kaasatud terve Eesti õigusteaduse kogukond. Tööandjad (Advokatuur, Riigikohus, Riigiprokuratuur, Notarite Koda, Justiitsministeerium) annavad õppekavale tagasiside läbi programminõukogu. Doktorantide, õppejõudude ja tööandjate hinnang õppekavale on positiivne.
- 2) Ülikooli tasandil pakutakse tuge uurimistoetuse taotluste kirjutamisel.
- 3) Üliõpilased on üldiselt väga rahul oma koormuse, ainevaliku, õppejõudude ekspertiisi ning juhendamisega.
- 4) Õppekava võimaldab doktorantidel osaleda konverentsidel ja/või muudes erialastes tegevustes.
- 5) Hiljuti rakendatud ülikoolipoolne 400€ lisatasu on olnud märkimisväärseks abiks ning see võib toetada ka eesmärki muuta õppekava jätkusuutlikumaks, aidates üliõpilastel pühenduda täiskoormusel oma õpingutele.
- 6) Doktorantidel ning lõpetanutel on väga head tööerakendumise võimalused.
- 7) Viliistlased olid väga positiivsed oma õppekogemuse ning tulevikuväljavaadete suhtes.
- 8) Õigusteaduskond ning külalisõppejõud on kõrgelt hinnatud eksperdid Eesti õigusmaastikul.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Uue rahastussüsteemi tulemusel on programmi jätkusuutlikkus kahtluse all, kuna nii vastuvõtu kui lõpetajate arvud on madalad. Vastuvõttu on vaja suurendada, nii kohalike kui ka välisüliõpilaste seas. Vaja on leida ka lisarahastust projektide jaoks välistest allikatest.
- 2) Õppekava jaoks tuleks selgelt määratleda eesmärgid ja tulemusindikaatorid.
- 3) Eneseanalüüs, arutelud ning dekaani 2016.a küsitlus näitavad vajadust muuta juhendajad vastutavaks oma doktorantide edasijõudmise eest. Rakendada tuleks ülikooli ja teaduskonna põhimõtet doktorandikohtade tulemuspõhiseks jaotamiseks juhendajate vahel.
- 4) Hindamiskomisjon soovib üle vaadata ainekursuste sisu ja maht õppekavas. Tagada tuleb ülekantavate pädevuste saavutamine: uurimistöö meetodid, juriidiline kirjutamine, võrdlev uurimustöö, empiiriline uurimus, asjakohased interdistsiplinaarsed oskused ning suulised oskused.
- 5) Ära tuleks lõpetada võimalus, et doktoritöö koosneb suures osas või ainult artiklitest, mille kaasautoriks on juhendaja. Sellise võimaluse olemasolu on otseses konfliktis nõudmisega, et doktoritöö tegija on võimeline iseseisvalt läbi viima akadeemilist uurimust.
- 6) Tartu Ülikool ainsa Eesti õigusteaduse doktoriprogrammi eestvedajana peaks keskenduma mh ka Euroopa ja rahvusvahelisele õigusele ning suurendama õppejõudude ja doktorantide pikaajalist rahvusvahelist mobiilsust. See võimaldaks ka kaasata enam välisüliõpilasi – õppeaastal 2016/17 olid 73-st doktorandist ainult 3 välismaalt. Arvestades, et Eesti õigusteaduse akadeemiline kogukond on võrdlemisi väike, aitaks rahvusvahelistumine kaasa teadustöö kvaliteedi tõstmisele ning rahvusvaheliste arengute arvestamisele.
- 7) Koostöövõimalused Õigusteaduskonna sees ja teiste osakondadega on suuremad. Koostööd tuleks tõhustada, mis aitaks suurendada ka välisrahastamise võimalusi ja doktoritööpe jätkusuutlikkust.
- 8) Tuleb tagada, et doktoritöö artikleid avaldatakse kõrgetasemelistes eelretsenseeritud teadusajakirjades. Monograafiate puhul tuleb tagada, et ka need oleks hiljem avaldatud kõrgelt hinnatud kirjastajate poolt.

- 9) Rahvusvaheline koostöö ja võrgustikud on hädavajalikud, et olla konkurentsivõimeline EL grantide taotlemisel. Samavõrd tähtis on selgelt määratletud õppekava fookus, mis aitaks nii õppekava kui selle väärtusi muuta silmapaistvamaks. Nii riigisisene kui ka rahvusvaheline koostöö peab tuginema selge visioonile.
 - 10) Nii juhendajad kui doktorandid tunnevad vajadust kaasata enam välisõppejõude, et tagada laialdasem rahvusvaheline ekspertiis.
 - 11) Õigusteaduse doktorandid peaksid paremini ära kasutama Majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikooli poolt pakutavaid interdistsiplinaarse koostöö võimalusi.
 - 12) Edukate toetusetaotluste puudumine on ilmselgelt probleem. Hindamisperioodil oli ainult 20% juhendajatest teadusprojektide juhtideks ning seetõttu ei ole ka enamik doktorantidest teadusprojektidesse kaasatud. Uurida tuleks võimalusi kirjutada toetustaotlusi koostöös teiste ülikoolidega, nii kohalike kui ka välismaistega.
10. Dokumendi „Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine“ p 40 sätestab, et hindamisnõukogu kinnitab hindamisaruande kolme kuu jooksul pärast selle saamist. Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni poolt välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning otsustab viia järgmine õppekavagrupi kvaliteedi hindamine läbi kas seitsme, viie või kolme aasta pärast.
11. Nõukogu kaalus punktis 9 toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning leidis, et õppekava, sellel toimuv õpe ning õppealane arendustegevus vastavad nõuetele ning:

OTSUSTAS

Kinnitada hindamisaruanne ning viia järgmine Tartu Ülikooli õiguse õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedi hindamine läbi seitsme aasta pärast.

Otsus võeti vastu 8 poolthäälega. Vastu 0.

12. Nõukogu teeb Tartu Ülikoolile ettepaneku esitada EKKA-le hiljemalt 26.02.2020 tegevuskava aruandes toodud parendusvaldkondade ning soovitude arvestamise kohta.
13. Isikul, kes leiab, et otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, on võimalik esitada vaie EKKA hindamisnõukogule 30 päeva jooksul pärast seda, kui vaide esitaja vaidlustatavast toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama.

Nõukogu saadab vaide EKKA hindamisnõukogu vaidekomisjonile, kes esitab 5 päeva jooksul vaide saamisest nõukogule kirjaliku erapooletu arvamuse vaide põhjendatuse osas. Nõukogu lahendab vaide 10 päeva jooksul selle saamisest, võttes arvesse vaidekomisjoni põhjendatud seisukohta. Kui vaiet on vaja täiendavalt uurida, võib hindamisnõukogu vaide läbivaatamise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

Otsuse kohtulik vaidlustamine on võimalik 30 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest, esitades kaebuse Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja halduskohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

Eve Eisenschmidt
Nõukogu esimees

Hillar Bauman
Nõukogu sekretär